

De viool van Gregorius

Stap twee van het CBG-stappenplan voor familieonderzoek luidt: 'Begin thuis. De eerste bron van informatie is het eigen geheugen en dat van de familie.' Maar pas op: het geheugen is lang niet altijd betrouwbaar. In de familie Brizee werd het verhaal verteld van een jonge avonturier die met slechts een viool de wijde wereld in trok, en van wie niemand ooit meer iets had vernomen. Wat was daarvan waar? Auteur Jacqueline Verkleij

Op een goede morgen in 1915 trok Gregorius Brizee, zeventien jaar oud, de deur van zijn ouderlijk huis achter zich dicht. Hij had zijn viool onder zijn arm geklemd en zei: 'Tabee, ik ga naar Parijs.' Althans - dat is het verhaal dat in de familie de ronde doet. Zou het waar zijn, of is dit een van die familielegendes die in de loop der jaren een eigen leven zijn gaan leiden? Er zijn verschillende manieren om het (tot op zekere hoogte) te verifiëren.

Reis van een musicus

Gregorius was het jongste kind van de schoenmaker Wilhelmus Brizee en zijn tweede vrouw, Maria Elizabeth van der Ploeg. Hij had zeven (half)broers en zussen. In 1917 werd hij afgekeurd voor militaire dienst wegens slechte ogen. Hij was toen bijna negentien jaar oud, dus de leeftijd komt in ieder geval niet overeen met het verhaal. Wel staat in het Amsterdamse militieregister aangegeven dat

hij de mulo had doorlopen én violist was van beroep. De database van de Statue of Liberty - Ellis Island Foundation bevat honderden records van passagiers die op (stoom)schepen van en naar New York reisden. Daartussen bevindt zich de inschrijving van 'Gregoire' Brizee als lid van de bemanning op het schip Patria, dat op 13 mei 1924 in de haven van New York arriveerde. Het was uit Marseille vertrokken en via Napels naar Amerika gevaren. Als Gregorius/Gregoire's beroep staat 'musician' vermeld, als nationaliteit Nederlands en als leeftijd 25 jaar. Dit klopt met de gegevens die we van hem hebben. De site Ancestry.com maakt eveneens melding van Gregorius als bemanningslid en muzikant, nu aan boord van het schip Suriname met bestemming New Orleans. Het zou dus goed kunnen zijn dat Gregorius inderdaad met zijn viool richting Parijs is getrokken, (wellicht al musicerend) naar het zuiden is gegaan en in Marseille ontdekte dat je op een leuke manier je geld kon verdienen aan boord van de

'Ik vind het heel speciaal dat de kist met de viool uit ons familieverhaal nu bij mij in de kamer staat.' Foto: John Klijnen

stoomschepen die met enige regelmaat koers zetten naar Amerika.

Volgens zijn persoonskaart keerde Gregorius in 1934 terug naar Nederland, met als vorige woonplaats Koblenz. Mogelijk heeft hij ook langere tijd in Duitsland gewoond, want vanaf dat moment presenteerde hij zich in de verschillende dagbladen als leraar Engels, Frans en Duits. Op zijn persoonskaart staat eveneens als beroep 'taalleraar en vertaler' aangegeven. Het idee dat hij slechts zeventien was toen hij voor het avontuur koos, heeft Gregorius mogelijk zelf de wereld in geholpen. In het *Limburgsch Dagblad* van 20 juni 1934 noemde hij zichzelf namelijk een 'heer met 18-jarige buitenlandse praktijk'. Als dat klopte, had hij inderdaad nog net zeventien kunnen zijn toen hij vertrok. Hoe dan ook – hij was nog redelijk jong toen hij er met alleen zijn viool als gezelschap op uit trok.

Gregorius vestigde zich aan de Willemstraat in Heerlen en adverteerde regelmatig met zijn mondelinge en schriftelijke taallessen. Rond 1940 voegde hij Nederlandse spraakkunst, handelscorrespondentie en machineschrijven aan zijn repertoire toe, en noemde hij zijn onderneming 'Taalinstituut Brizée'. De laatste advertentie in de krant dateert uit 1946. Net als (bijna) iedereen zal Gregorius zijn radio tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben moeten inleveren, maar een musicus – zij het in ruste – kan natuurlijk niet zonder. In het *Limburgsch Dagblad* van 28 februari 1946 vroeg hij dan ook een radio te

Een immigrant komt aan op Ellis Island.
Coll. Library of Congress, Washington

koop. Daarna werd het stil in de media rondom Gregorius. Volgens zijn persoonskaart verhuisde hij in 1966 naar Sittard, en in 1974 naar Vaals, waar hij een huis aan de Maastrichterlaan bewoonde.

In plaats van de hoofdprijs

In dat huis werd Bea Brizée, Gregorius' nichtje, op een dag in 1989 door notaris Pijls uit Vaals uitgenodigd. De violist annex taalleraar was op 21 september van het jaar ervoor in Aken overleden. Aangezien hij nooit was getrouwd en geen (bekende) kinderen had achtergelaten, moest de notaris op zoek naar nog levende broers en/of zussen. Mochten die ook zijn overleden, dan maakten volgens het Nederlands erfrecht hun kinderen aanspraak op de erfenis. Eer-

Straatmuzikanten, 1928. Coll. MoMa, New York

der had de curator over de onbeheerde nalatenschap al een advertentie in het *Limburgsch Dagblad* geplaatst, waarin 'allen die geroepen zijn tot de nalatenschap van de heer Gregorius Brizée [...] worden verzocht – tegen overlegging van deugdelijk en wettig bewijs – zich vóór 15 april 1989' bij hem te melden. Klaarblijkelijk was er niemand komen opdagen, want Babette Duns, de dochter van Bea Brizée, vertelt: 'Mijn moeder was al flink in de zeventig toen ze een telefoontje kreeg van een notaris uit Vaals, over de nalatenschap van de broer van haar vader. Ze had er al haar hele leven over gedroomd om, in plaats van de hoofdprijs in de loterij te winnen, een erfenis te krijgen van iemand die ze niet kende, en over wie ze dus ook geen verdriet zou hebben. Ik weet niet waar ze het meest opgewonden over was, het feit dat haar droom zou uitkomen of dat ze er ineens drie familieleden bij had – ze moest de erfenis namelijk delen met twee onbekende neven en een nicht. Ik ben samen met haar naar het huis aan de Maastrichterlaan gegaan waarin de onbekende oom op hoge leeftijd eenzaam was gestorven. En wat bleek: de oom was de jongen uit het bekende familieverhaal, die op zijn zeventiende met zijn viool onder de arm naar Parijs was vertrokken, en van wie niemand ooit meer wat had gehoord! De gemeentereinigingsdienst had zijn huis inmiddels ontdaan van ongelofelijk veel rommel, en had vier dingen die misschien van waarde waren bij de politie in bewaring gegeven, waaronder een postzegelverzameling én de viool. Mijn moeder en haar neven en nicht mochten ieder wat uitzoeken, en mijn moeder koos voor de viool. Ik heb hem laten opknappen bij een vioolbouwer in Maastricht, die vertelde dat de strijkstok wel heel bijzonder was, maar het instrument zelf niet. Er zit een labeltje in met de tekst 'Antonio Stradivarius Cremonensis anno 1721', maar volgens de vioolbouwer was dat nep. Hij taxeerde hem destijds op zevenhonderd gulden. Geen enorm bedrag, maar ik vind het wel heel speciaal dat de kist met de viool uit ons familieverhaal nu bij mij in de kamer staat.' •

De onbekende oom was op hoge leeftijd eenzaam gestorven

Jacqueline Verkleij is onderzoeker bij
CBCG|Centrum voor familiegeschiedenis

Erfgenamenonderzoek

Team Onderzoek van het CBCG|Centrum voor familiegeschiedenis houdt zich dagelijks in opdracht van notarissen bezig met het opsporen van erfgenamen in die gevallen waarin de overledene geen testament heeft opgesteld, en gezocht moet worden naar de wettelijke gerechtigden in de nalatenschap. De afwikkeling van onbeheerde nalatenschappen valt tegenwoordig onder de verantwoordelijkheid van het Rijksvastgoedbedrijf, waarvoor het CBCG eveneens het onderzoek uitvoert.